

Inimese teekond

„Kitsas tee on kõver, ja igal käänakul paistavad uued tähed rändaja silmi ... Ja ta jalad on puhtad, sest sellel teel pole sajandite muda, ja ta kehal on tuhande tuule lõhn, kui ta päralt saab, naerdes oma päikeselaulu.“

Uku Masing

Inimese elu on rännak. See on võrdpilt, mida kasutatakse üha uuesti ja uuesti, et kuidagigi vältida seda olukorda, milles asume ja elame. Me rändame, liigume, vahel teadmatagi, kust või kuhu.

Ühes raamatus esitatakse väga tõsine küsimus: mida tunneksime, kui leiaksime kord ühe haua, millel seisab just meie nimi koos kirjaga: „Siin puhkab inimene, kes ei saanudki teada, milleks ta elas.“

Üsna kohutav, kas pole? Kui mõtleme teekonnale või rännakule tavalises tähenduses, siis on enesestmõistetav, et inimene teab, kus ta seda alustab ja kuhu tahab välja jõuda. Ükskõik, mida inimene ette võtab, teadlikkus tehtava otstarbest ja eesmärgist on hädavajalik, et sünniks midagi mõtestatud.

Kuidas on siis nõnda, et selle kõige tähtsama – elu enda – eesmärgi järele nii harva küsime? Arvame justnagu, et elul ja olemasolul polegi eesmärki või mõtet. Et tuleme siia ilma ei tea, kust, ja ei tea, milleks, ning läheme, kui selleks aeg – taas ei tea, kuhu. Ja elul polegi mingit muud mõtet kui: „söögem ja joogem, sest homme oleme ehk surnud“.

Millegipärast tundub, et päris nii ei taha ka mitte igaüks mõelda, sest see on hirmutav. Ja seepärast, nagu juba 20. sajandi keskel tõdes teoloog Paul Tillich, on inimesed loobunud või võõrdunud üldse esitamastki küsimusi elu mõtte ja oma rännaku eesmärgi kohta.

On kummaline, et kuigi väidame end toetuvat üksnes sellele, mida saab käega katsuda ja silmaga näha, on kõige tähtsamad asjad meie elus siiski nähtamatud, vaid ehk aimatavad ja õrnalt hoomatavad: armastus, headus, rahu, tänulikkus. Ja kuigi tavatseme nende üle, kes taolisi asju „liiga“ tõsiselt võtavad, vahel ramedaltki nalja heita, võtame ise kõike seda täpselt sama tõsiselt. Aga ainult kuskil sügaval sisemuses, kust seda on nii raske lasta välja paista ... Ja kui oleme lasknud sellel välja paista, siis mõne aja pärast tahame seda maha salata, tunneme piinlikkust ja häbeneme.

Me ei saa sinna midagi parata: meie südamesse on juba sisse kirjutatud too kummaline, seletamatu igatsus kõige selle järgi, mis teeb elu tõeliselt elamisväärseks. Me otsime ja igatseme, me takerdume küll enamasti välisesse ja tähtsusetusse ning pettume taas ja taas, kuid sellegipoolest: „sünnitakse, kuigi tuleb surra, ja armutakse pettumuste trotsiks“, nagu ütleb luuletaja.

Me ei leia seda igatsetud täiust siit maailmast, sellest elust – sedagi oleme õppinud. Ja selle tõsiasja taipamine peab meid paratamatult panema küsima millegi – või Kellegi – järele väljaspool. Kõik olemasolev ei saa olla juhuslik ega mõttetu – kes on ent See, kes annab kõigele mõtte?

Kirik kõneleb Loojast, Jumalast, kes on kõigele ja kõigile elu andnud. Tema on see, kes ainsana teab nii elu mõtet kui meie olemasolu otstarvet. Ja ega me enne rahu leiagi, kui oleme jõudnud tagasi Tema juurde. Justnimelt tagasi, sest Tema hingeõhust me elame.

Seesama igatsus täiuse järele, mis on iga inimese südamesse kirjutatud, on tegelikult igatsus Tema, Looja järele, kelle poolt, kelle näo järgi ja kelle jaoks oleme loodud. Teda otsida, tundma õppida ja Temaga koos elada – see ongi meie rännaku eesmärk, elu mõte ja ülesanne.

Oleme palverännakul ja peame teadma, milline on meie kutsumus, kust tuleme ning kuhu läheme. Peame teadma aga sedagi, kust ammutada jõudu oma teekonna sooritamiseks, milliseid abivahendeid tarvitada. Ning mis kõige olulisem: kes on See, kes meid kutsub, juhatab ja saadab ning viimaks oma täiusesse vastu võtab.

Jumal

„Mitte see pole tõeline Jumal, kellest räägivad pildid ja kirjad. Mitte see kanepise habemega vana rabi, see pilvedest ähvardav hüsteeriline vana juut. Tõelise Issanda isikust ei saa meil kujutlustki olla. Meie võime näha ainult Tema mõistust ja Tema armastust. Tõeline Jumal on meiega.“

G. Gárdonyi

Kes on Jumal? Milline on Jumal? Ons Ta üldse olemas? Kas Tema olemasolu on võimalik tõestada?

Taolisi küsimusi võib esitada lõputult. Ilmselt on ka vastuste otsimine neile lõputu, sest kuigi Jumal on üks, on inimesed erinevad, ja erinevad on ka need pildid või kujutlused, mis meile Temast mõelda püüdes silme ette tõusevad.

Kõige lihtsam – ja võib-olla ka turvalisem või vähemalt rahulikum – on vist üldse mitte mõelda. Ütelda, et kuna Jumalat pole võimalik tõestada, siis järelikult Teda polegi ... Aga kas siis kõiki teisi asju on võimalik tõestada? Ja võib-olla on nii, et teatud asju ei saa tõestada lihtsalt seepärast, et nad ei vajagi seda. Keegi on öelnud, et tõestada Jumalat on sama, mis tõestada vee vajalikkust kalale.

Kala elab vees ja ilmselt ei taipa küsidagi, mis või kuidas – isegi kui ta seda suudaks. Aga kuigi ta veest midagi ei tea, sõltub tema elu just sellest. Nii on ka meie, inimestega, selles, mis puudutab Jumalat. *„Tema sees meie elame ja liigume ja oleme, ... Tema ei ole kaugel ühestki meist,“* ütles püha Paulus ateenlastele, kes ta jutu peale muidugi naersid.

Naeru ja pilget, isegi vaenu ning eitamist võib kohata ka tänapäeval. Paraku on aga nii, et inimesed ei satu enamasti vastuollu mitte Jumalaga nagu Ta on, vaid omaenese maalitud ning raamitud pildiga Temast. Ja enamasti Temast kui tollest „kanepise habemega vanast rabist, pilvedes ähvardavast hüsteerilisest vanast juudist“.

Küllap selleks võib olla põhjustki: kui ütleme, et kogu maailm on Jumala loodud, ja näeme samal ajal kõike seda vaeva ja valu, kogu kurjust ja kannatusi, mis Jumala loodud maailma täidavad, ei suuda me uskuda, et kõige selle taga on hea ning armastav Looja.

Kirikus räägitakse palju Jumala armastusest. Öeldakse koguni pühakirjasõnaga, et Tema ise ongi Armastus. Ja sellepeale kipub inimese südamest ja huulilt väga kergesti tõusma taoline etteheide, mille A. Camus on oma romaanis „Katk“ pannud doktor Bernard Rieux' suhu, kes hüüab preester Padeloux'le: *„Ei, isa! Minul on armastusest teistsugune ettekujutus. Ja kuni surmani keeldun ma armastamast maailma, kus lapsed hukkuvad sellistes piinades.“*

Ometi on maailm täis ka hoopis teistsuguseid arvamusi ja kogemusi. Ja väga tihti kipub olema nii, et mõistame Jumala üle kohut siis, kui kõneleme üldiselt maailma kannatustest ja kurjust ning teiste inimestega juhtunud õnnetustest. Samal ajal kui need, kes kõige enam kannatavad ja vaeva peavad nägema, teavad väga hästi, kes on see, kellele on võimalik toetuda ka siis, kui kõik näikse olevat kadunud ja lootusetu. Ega pühakirjas asjata öelda, et Jumal „elab kõrges ja pühas paigas ja rõhutute ning vaimult alandlike juures, et turgutada alandlike vaimu ja elustada rõhutute südameid“.

Milline see Jumal siis ikkagi on ja kas Teda on võimalik tõestada?

Viimasele küsimusele peab kahjuks vastama peaaegu eitavalt: Jumalat on võimalik kogeda täpselt nii palju, kui Ta end näitab ja endast teada annab. Selles samas tõsiasjas peitub aga ka vastus esimesele küsimusele ...

Jumal on teistsugune. Ta on teistsugune kui kõik see, mida tunneme, Ta on väljaspool seda maailma. Ei saa võtta tõsiselt nõukogudeaegset väidet sellest, kuidas Juri Gagarin käis „kosmoses“ ja kuna ta seal Jumalat ei kohanud, siis järelikult Teda polegi olemas. Esiteks ei tohi unustada, et ka maakera ise asub „kosmoses“, ja teiseks on Jumal väljaspool kõike olevat – Ta on

Jumal ja inimene

kõik selle loonud ja järelikult ei saa Ta ise olla osa sellest.

Kui mõistame, et Jumal on kõik oleva loonud, teame Temast tegelikult juba nii mõndagi: Ta on kõikvõimas, Ta on looja, Ta on kõikjal ja samas „mitte kuskil“ – õieti on nii, et meie „oleme Temas“.

Jumalat võib kohata igal pool, aga Teda näeb ja kogeb vaid see, kellele Ta end näha ja tunda annab ning kes on valmis Teda nägema ja kogema.

Süüdistada Jumalat kurjuses ja hoolimatuses on väga tänamatu ja ülekohtune. Tänamatu, sest meiegi oleme olemas vaid tänu Temale, ja ülekohtune, kuna piisab vaid heast tahtest, et mõista: maailma kannatustes ja kurjuses ei ole peategelane mitte Tema, vaid - paraku - meie ise. Ja oma pimestatuses, suutmatuses või soovimatuses Teda näha samuti - sest Jumal on seal, kus on halastus ja armastus.

Isa

Mina usun, et elu on enam kui söömine ja joomine, heaolu ja tervis.

Ma usun, et elu on enam kui õpetamine ja õppimine, taipamine ja arusaamine.

Mina usun, et elu on enam kui lõbu ja rahuldus, edu ja õnn.

Mina usun, et elu on ka usaldus ja lootus, kannatlikkus ja ootamine.

Ma usun, et elu on ka hirm ja hirmust pääsemine, kurbus ja vabanemine kurbusest.

Mina usun, et ellu, mida elan, kuulub ka Tema, kes mulle mu elu andis.

Anonüümne

Kristlased usuvad Jumalasse kui Isasse, Pojasse ja Pühasse Vaimusse – kellessegi, kes on iseeneses niivõrd rikas ja mitmekesine, et Ta, nagu mõned teoloogid on arutlenud, lihtsalt ei saa olla üksi(k). Kirik õpetab: „On olemas üksainus jumalik olemus, keda nimetatakse Jumalaks ja kes on tõeline Jumal. Ja siiski selles jumalikus olemuses on kolm isikut, igaüks sama olemuselt, sama võimas, sama igavene: Jumal Isa, Jumal Poeg ja Jumal Püha Vaim. Need kolm on üks jumalik olemus, igavene, jagamatu, piiramatu, mõõtmatu väe, tarkuse ja heldusega, üks, kõigi nähtavate ja nähtamatute asjade looja ning alalhoidja.“

Muidugi on need vaid sõnad, millega inimesed püüavad oma saamatul moel lahti seletada midagi, mis on neile tegelikult lõpuni haaramatu ja mõistetamatu. Seegi on üksnes sõna, kui nimetame Jumalat Isaks – kasutame ju seejuures ikkagi vaid maiseid pilte ja püüame nendesse vermida midagi, mis on kõigist tema puhul tarvitavatest sümbolitest kõrgemal kui taevas maast. Ja siiski on need sümbolid head – nende kaudu saame kuidagigi iseloomustada Jumalat ning Tema suhtumist meisse.

Nimetame Jumalat Isaks. Siinkohal tuleb kõigepealt õppida tegema vahet sellel, milline on Jumal iseeneses ja millisena Ta end meie suhtes ilmutab. Jumal on Isa ka iseeneses: Ta on oma Poja Isa; igavene Isa, kellest enne kõiki aegu on sündinud igavene Poeg. Sündinud nagu sõna mõttest – ka nii on püütud Jumala ja Kolmainsuse olemust seletada. Nad on teineteisest lahutamatud, nad on võrdsed ja olemuselt samad, kuid siiski eristatavad. Ja Püha Vaimu on mõned müstikud näinud kui sidet või koguni armastust Isa ja Poja vahel – aga nagu öeldud, on tegemist vaid sõnadega ... Nii inimlike ja küündimatutega.

Jumal Poja sündimise kohta Jumal Isast öeldakse ka: „nagu valgus valgusest“. Nagu üks küünlaleek tõuseb teisest, nii on Isa ja Poeg eri isikud, ent nagu valgus, mis neist kiirgab, on üks, eristamatu ja jagamatu, nii on nad mõlemad üksainus Jumal.

Keegi usuteadlane on kolmainsuseõpetust, seda kolme eksisteerimist ühes, katsunud seletada nõnda: kuningas on oma perekonna keskel inimene nagu iga teinegi, kuningana on ta oma riigi ja rahva valitseja, lakkamata ent olemast seejuures inimene kogu oma inimlikkuses; vägede ülemjuhatajana on ta väepealik, lakkamata sellenagi olemast nii kuningas kui inimene; inimene-

Jumal ja inimene

kuningas-väepealik moodustavad siin lahutamatu terviku; isa-perekonnapea on inimene, seesama inimene on kuningas ja isa-perekonnapea, seesama inimene on isa-perekonnapea, kuningas ning väejuht.

Püha Patrick olla seletanud Kolmainust iirlastele kolmeharulise ristikulehega, võib-olla see ongi kõige parem viis ...

Aga Jumal on Isa mitte ainult oma igavesele Pojale, vaid Ta on Isa meilegi – nii me loeme pühakirjast ja ütleme palves. Mida siis selle all mõeldakse?

Isa on keegi, kellelt oleme saanud oma elu. Maine või lihane isa annab selle meile edasi – annab edasi midagi, mis ta ise on saanud. Me oleme oma maise isaga lahutamatult seotud, osa tema verest, liha tema lihast.

Jumal on meie Isa juba seetõttu, et Ta on meid loonud. Tema on see, kes annab tegelikult elu nii isadele kui lastele. Temale oleme tänu võlgu oma olemasolu eest, ja miski peaks meid temagagi nagu meie maise isaga siduma. Selleks pole küll liha ega veri – sest Temal ei ole liha ega verd –, aga küllap selleks on siis too elav hingeõhk, mille Ta inimesse loomispäeval puhus. Oleme loodud Tema näo järgi ja Tema sarnaseks ...

Isa on keegi, kellest me sõltume ja kes – vähemalt siis, kui asjad on nii, nagu õige – ei tarvita oma meelevalda meie suhtes kunagi kurjasti, vaid soovib meile alati head. Isegi meid noomides, manitsedes ja karistades. Isa on keegi, kellele peab olema võimalik alati loota, keda võib usaldada, kelle puhul võib teada, et ta hoolib ja mõistab ka siis, kui keegi teine enam ei hooli ega mõista. Nii tahab Jumalgi meile kinnitada, et Tema peale võib alati kindel olla, et Ta on meile kõige lähedasem ega hülga meid iialgi.

Jumal on looja ja hoidja. Ta ei hoia oma loodust mitte eemale, vaid on meie keskel, tuleb meie juurde, annab meile kõike eluks vajalikku ning toetab meid katsumustes. Jumal on Isa – ja õigus on neil, kes märkavad selles Tema isaduses ka emalikke jooni. Me ei pea küll hakkama vaidlema selle üle, kas Jumal on mees- või naissoost, sest Jumal pole ei loom ega inimene, vaid Jumal, kuid seda võime uskuda, et kõik need head omadused, mida kannavad endas meie maised vanemad, nii isa kui ema, on justkui Tema lõpmatu headuse ja armastuse peegeldus.

Jumal on Isa, kes näeb meie vajadusi, ja Ta trööstib ning hoiab meid justnagu ema. Jumal hoolib meist ja Teda ei jäta ükskõikseks kellegi mured. Jumal, kes oma lõpmatus rikkuses ja armastuses ei saa olla üksik, vaid on Kolmainus, jagab oma rikkusest ja mitmekesisusest meilegi. Ta on meid oma näo järgi loonud ja tahab meid taas oma sarnasteks uuendada, et ka meist võiks kord samamoodi vaid armastust ja hoolitsust voolata, nagu Temast, meie Isast.

Poeg

Jeesus Kristus on oma ainsas isikus tõelise Jumalana inimese ning samal ajal tõelise inimesena Jumala ustav partner, nii inimestega osadusse alandunud Issand kui Jumala osadusse ülendatud sulane, nii kõrgeimast, säravaimast sealpoolsusest kõneldud kui sügavaimas, pimedaimas siinpoolsuses vastuvõetud Sõna: mõlemad segamatult, aga ka jagamatult, täielikult üks ja tervenisti ka teine.

Karl Barth

Jumal on kaugel ja kõrgel ja Temast räägitakse nii keeruliste sõnadega – tundub koguni, nagu oleks see usuteadlastegagi nõnda, nagu keegi on öelnud matemaatikute kohta: nad on üks liik prantslasi, kes tahavad kõik alati oma keelde panna ja kohe tähendab see midagi hoopis muud ...

Jumal teab, kui raske meil on Temast rääkida. Ja sellepärast on Ta ise meiega rääkinud. Oh ei, mitte tolles kuivas kantslikeeles, vaid hoopis teisiti. Kirjas heebrealastele öeldakse: „Jumal, kes muiste palju kordi ja mitmel viisil rääkis esivanematele prohvetite kaudu, on nüüd päevade lõpul meile rääkinud Poja kaudu ...“

Jumal ja inimene

Poja kaudu! See ei tohiks meile küll midagi võõrast ega tundmatut olla. Lapsed – kui ka mitte kõigil pole õnne oma lastele, siis ise oleme kõik kellegi lapsed. Võime kõik kedagi isaks ja emaks nimetada, ja isegi kui see pole alati nii, nagu tahaksime, siis teame, missugune peaks olema vanemate suhe lastesse ning vastupidi.

Kui pühakiri ütleb, et Jumal on meile rääkinud Poja kaudu, siis ei tähenda see mitte ainult, et Jeesus kõneles edasi seda, mida Jumal tahtis inimestele ütelda. Pigemini on nii, et Ta kõneleb meile oma Pojas. Kui vaatame Tema Pojale, siis näeme kõike seda, mida meil on vaja näha, kuulda ja teada. Siis mõistame, milline on Jumal ja millised oleme meie, mismoodi suhtub Tema meisse ja mida Ta ootab meie poolt.

Jumal on üks, ja nii võime öelda, et kui näeme Poega, siis näeme ka Isa. Me näeme aga mitte ainult tõelist Jumalat, vaid ka tõelist inimest. Temas me näeme seda tulevikku, mille Jumal on meilegi valmistatud – milles Jumal ja inimene on täielikult üheks saanud.

Mõelda vaid: meiegi võime olla nagu Jumal! Aga – stopp! Ei maksa liiga hoogu sattuda ega end ülearu kõrgeks upitada katsuda. Kõrkus ja upsakus on omadused, mis Jumalal täielikult puuduvad. Piibel tunnistab meile Jumala Pojast, kes alandas end kuni ristisurmani, kes ei pidanud paljuku loobuda kogu aust, mis Talle kui Issandale ja tõelisele Jumalale kuulus.

Kiriku ajalugu tunneb mitmeid pühakuid, kelle ülim eesmärk on olnud saada täielikult Kristuse sarnaseks, 23-aastasena surnud püha Theresa Lisieux'st näiteks igatses armastada Jumalat enam kui keegi teine kogu maailmas, kuid ükski neist pühakuist ei väsinud iial kordamast, et ükskõik, mida nad saavutavad – see on vaid Jumala armust.

Kui tahame olla nagu Jumal, siis peame saama Tema sarnaseks esmalt enesesalgamises, enda andmises, koguni *ära* andmises. Seda kõneleb ja õpetab meile Jumal oma Poja kaudu ... Aga mitte ainult seda, mida peame meie, vaid veelgi enam seda, mida on Jumal meie heaks teinud.

Mitte ainult, et Jumal ja inimene võivad täielikult üheks saada ja see ongi asjade kulgemise eesmärk, vaid et Jumal ja inimene kuuluvad igal juhul kokku. Nii selles mõttes, et Jumal ei hülga iialgi inimest. Ta varjab ja ümbritseb meid, me ei saagi Temast lahti, nagu pühakiri ütleb, isegi süljeneelamise ajaks mitte; isegi kui tahaksime; isegi kui me Teda ei märka. Ta ei ole meiega aga mitte nagu pomm jala küljes või kubjas piitsaga sundimas, vaid justkui vari me pea kohal ja avarus meie üle, justkui tee meie jalge all ja tugi me peos, nagu tulesammas valvamas öösel ja pilv varjamas päeval. Ta on keegi, kellelt pole kunagi karta kurja ja keda võib usaldada hirmuta pettuda.

Jumal ja inimene kuuluvad kokku aga teiseski mõttes. Kui loomislugu jutustab, et inimene on loodud Jumala näo järgi ja pandud elama Tema elavast hingeõhust, siis tähendab see, et ilma Tema ligioluta, ilma Temale toetumata, Teda järgimata ega Temast eeskujuga võtmata polegi võimalik olla inimene. Alles Jeesus, tõeline Jumal ja tõeline inimene, too uus Adam, nagu ütleb püha Paulus, on see, kelle kohta võib öelda Pontius Pilatuse sõnadega – tema ehk teadmatult, meie loodetavasti teadlikult: „Ecce homo!“ – „Ennäe inimest!“

Selles piinatus, alandatus, ristilöödus ja surmatatus on midagi, mis paneb Teda vihkama need, kes näevad Temas komistuskivi oma isekusele ja ambitsioonidele, ning armastama need, kes on valmis kõik jätma armastuse nimel nagu Temagi.

Inimene peab kaduma, et võiks sündida uus inimene. Nisuiva peab saama mullaks, et kanda palju vilja. Jumal, nii oma Poja kui meie Isa, kõneleb meile oma Poja kaudu. Jumala Poeg võttis risti enda peale ja läks – Ta ei saanud teisiti, Ta pidi rajama tee uude maailma, sest siin on inimese südame mõtlemised kurjad lapsepõlvest peale. Meile pakutakse Temas võimalust taas lasteks saada, seekord Jumala lasteks – et ka meist saaks igaveseks ustavad kaaslased nii Jumalale kui meie ligimestele. Tema võib end õigusega ja Jumala tahte vastavalt mitte ainult Jumala, vaid ka Inimese Pojaks nimetada, ja see on eesmärk, mille poole tasub meilgi püüelda.

Püha Vaim

„Kunagi Jumal käis külas inimestel. Ta sõi nendega ja sellepärast nende teed olid õnnistatud. Ta kõneles nendega ja otse sellesama pärast nende suud ei mõistnud valetada ega nende kõrvad uskuda väära. Nõnda oli ammu tagasi ... Ei siis inimene arutanud veel ega kaalunud, ta teadis. Ja ei osanud ega tahtnudki öelda, mis ta teadis.“

Uku Masing

Kirjatäht suretab, aga Vaim teeb elavaks ... Eks ta ole vist nii ka siis, kui räägime Jumalast ja Tema Vaimust. Mõtleme Pühale Vaimule kui jumaliku Kolmainsuse kolmandale isikule. Jumala Vaimule – või Jumalale kui Vaimule. Või lihtsalt: Jumalale. Sest „Jumal on Vaim ja kes Teda kummardavad, peavad Teda vaimus ja tões kummardama“.

Mõtleme veidi selle peale: Jumal on Vaim – ja meie tahame Temast midagi kirjutada, Tema kohta midagi olulist öelda! Kirjatäht suretab, ja selle vähesegi, mida me vahel nii üürikestel valguse- ja ilmutusesilmapiilkudel tajume, suretame pea samas oma kirjatähtede ning arutute targutustega, mida ise nii tähtsaiks ja põhjapanevaiks peame.

Öeldakse, et keskajal oli igas kristlikus linnas olemas nii Püha Vaimu kui ka Paha vaimu tänav. „Vaimudesse“ usutakse tänapäevalgi – eriti agaralt neisse pahadesse, kes käivad ja kummitavad ja liigutavad asju ühest paigast teise. Nii võib juhtuda, et kui räägitakse Pühast Vaimust, Jumala Vaimust, siis hakkavad lapsed kartma ja ei taha kuidagi aru saada, et mõni tont võib ka hea olla.

Aga Jumal on just see hea „tont“. Me nimetame Teda Vaimuks võib-olla eelkõige just sellepärast, et oleme nii tugevasti oma ihuliku maailma kütkeis – just oma arusaamade poolest. Keegi, kes on absoluutselt teistsugune kui meie – kuidas me Teda siis iseloomustame, ilma et meie vaimusünnitis sealsamas sureks?

Ütleme, et Ta on kõikjal. Et Tal pole keha ega nägu. Et Teda ei piira ei aeg ega ruum ... Ju Ta siis peab mingisuguse „vaimuna“ kuskil ringi hõljuma. Ja juba olemegi taas eksiteel, juba piirame Teda oma inimlike, maiste kütketega, sest Ta ei ole mitte selle maailma „sees“, vaid selle üle – see maailm ise on Tema „sees“.

Ja siiski on Ta kõikjal, ilma meie mõistes kuskil „olemata“, ja kuigi Teda ei suudaks mahutada ka kogu maailm, on Ta ometi igas viljateras ja rohulibles, igas puulehes ja – mis võib-olla kõige kummalisemgi – ka inimeses. Sest kõik olev ammutab oma elu ja olemasolu Temast.

Jumal on Vaim – selles teadmises on peidus tegelikult kogu kristlik rõõmusõnum: see, et Ta ei ole kaugel ühestki meist; et Ta on alati meie ligi; et Ta valitseb küll „ülal kõrgel taevas“, kuid hoolib siiski igaühest ja ei ole kellegi suhtes ükskõikne.

Võib-olla on see nii sellepärast, et Ta on püha? *Püha Vaim!* Ta on püha, see tähendab täiuslik, ilma kübekesegi halvata, vaba kõigist puudustest – midagi sellist ei suuda me õieti ettegi kujutada ja seepärast väidame vahel täiusegi koosnevat nii heast kui halvast, mille omavaheline tasakaal ongi meie meelest ideaalne harmoonia.

Kristlus väidab midagi muud: seda, et Jumalale on võimalik kõik, ka ilma kurjuseta täiuslikkus, ja Temas ei ole „muutust ega varjutuste varju“. Ehk on Temas vaid kurbust – meie pärast, kes võiksime ju vastata nendele samadele täiuslikkuse ja pühaduse kriteeriumitele, mis on omased Jumalale.

Kuid – Jumal on Püha Vaim. Meie pole kahjuks ei vaimud ega pühad. Aga meid kõiki tahab Jumal oma Pühas Vaimus enda juurde kutsuda, oma armuga, oma pühadusega valgustada ja enda sarnaselt pühadeks teha, et meiegi oleksime kord üks Pühas Vaimus ja Püha Vaimuga. See on võimalik!

Osasaamine Jumala armust

„Mitte keegi pole nii patune, et ei tohiks sellest uksest sisse astuda ... Mitte keegi pole nii püha, et ei peaks siit uksest sisse astuma ...“

Ühe kiriku teadetetahvilt

Need laused pole mitte ainult kaunis sõnademäng, neis peitub sügavamgi mõte, kui seda ehk esimesel hetkel taipame. Juba paarikümne aastasaja vältel on inimeste maailma lahutamatu osa olnud Kirik – ja tänapäevani küsitakse ikka: „Milleks teda õieti tarvis on?“ Tänapäeval ehk rohkemgi kui kunagi varem.

„Ma saan oma eluga suurepäraselt hakkama ...“ – „Selleks, et palvetada ja Jumalaga rääkida, pole mul ometi vaja kirikusse minna ...“ – „Oluline on inimese isiklik suhe Jumalaga – kõikvõimalikud vahendajad pigem takistavad kui aitavad sellele kaasa ...“ – neid ja muid selletaolisi väiteid on kuulnud ilmselt iga vaimulik. Ja tõenäoliselt ei saa ükski vaimulik tõsiselt eitada, et teatud mõttes on kõik need väited õiged. Aga ainult *teatud mõttes!*

Milleks on siis Kirikut vaja? Vastus – kuigi väga varjatud kujul – peitub sellesamas küsimuses endas. Kiriku olemasolu mõte on üksnes tema vajalikkuses või otstarbes – ta ei ole mitte mingil juhul omaette eesmärk, vaid ainult vahend ... millekski, mis on inimestele ilmtingimata vajalik. Kirik ise usub ja õpetab, et ta on Jumala poolt rajatud selleks, et inimesi teenida ja nende vajadustes aidata ning juhtida. Kirikut on vaja selleks, et inimesed õpiksid tundma Jumalat ja saaksid osa Tema armust; et inimesed õpiksid tundma iseennast ja leiaksid tee täiusele, tõelisele õnnele ja rahule.

Kui Kirik on rajatud Jumala poolt, siis tähendab, et teda on vaja, et tema olemasolu on Jumala armu vastuvõtmiseks ja õndsakssaamiseks mõõdapääsmatult vajalik. Seepärast kõlab aastasadade tagant üheltpoolt hoiatav, teisalt aga julgustav manitsus: „Extra Ecclesiam nulla salus est!“ – „Väljaspool Kirikut ei ole õndsust!“

Jumal on inimesed loonud ja lunastanud. Kristlased usuvad, et Jumal kutsub ja valgustab inimesi oma Püha Vaimu kaudu, et inimesed õpiksid Teda, Tema loomistööd ja lunastust tundma. Seejuures tuleb aga pidada meele püha Pauluse sõnu: „Kui sa oma suuga tunnistad, et Jeesus on Issand, ja oma südames usud, et Jumal on Ta üles äratanud surnuist, siis Sind päästetakse ... Sest igaüks, kes hüüab appi Issanda nime, päästetakse. Kuidas nad siis saaksid appi hüüda Teda, kellesse nad ei ole uskunud? Aga kuidas nad saaksid uskuda sellesse, kellest nad ei ole kuulnud? Kuidas nad saaksid kuulda ilma kuulutajata? Kuidas aga saadaks kuulutada, kui ei olda läkitatud?“

Mis on siis Kirik? Ühes luterliku kiriku olulisemas õpetusaluses, Augsburgi Usutunnistuses, öeldakse nõnda: „Et võiksime uskuda, selleks seadis Jumal ameti rõõmusõnumi kuulutamiseks ja sakramentide talitamiseks. Sõna ja sakramentide kaudu annab Jumal Püha Vaimu, kes usku esile kutsub evangeeliumi kuulajais, kus ja millal Tema iganes tahab. Evangeelium õpetab, et Kristuse teene tõttu on Jumal meile armuline ja võtab meid vastu usu pärast ja mitte meie suurte teenete tõttu ... Püha kristlik Kirik ... on kõigi usklike kogu, kellele kuulutatakse puhast evangeeliumi ja kellele jagatakse sakramente kooskõlas evangeeliumiga.“

Niisiis on Kirik üheltpoolt justkui inimlik organisatsioon, mis koosneb kõige olulisemates asjades ühel meelel olevatest inimestest, teisalt aga on ta Jumala tööriist, mille kaudu Jumal inimesi usule kutsub, neile oma armu jagab ja nad õndsaks teeb. Selle viimase tarvis on Jumal seadnud ka erilise vaimuliku ameti.

Evangeeliumid räägivad meile, kuidas Issand Jeesus Kristus valis kaksteist meest apostliteks ning andis neile kohustuse ja meelevalla inimestele rõõmusõnumit kuulutada, neid ristida, neile patte andeks anda ja neil kõigest sellest osa saada lasta, mida inimesed Jumalalt vajavad. Apostlitest peale on Kirikus seda vaimulikku ametit ja meelevalla põlvest põlve edasi antud, et kõik inimesed võiksid kuulda Jumala sõna ja saada osa pühadest sakramentidest.

Jumal ja inimene

Ka vaimulikud on inimesed – koos kõigi inimlike puuduste ja vourustega. Siiski on oluline alati meeles pidada, et oma ametis tegutsedes ei esinda nad mitte iseennast ega Kiriku inimlikku külge, vaid Jumalat ennast. Kui nad jutlustavad, siis kõneleb Jumal nende suu kaudu; kui nad ristivad, siis sünnitab Jumal ise oma Vaimu ja vee läbi inimesed uueks eluks; kui nad kuulavad pihti ja annavad patte andeks, siis on tegelikult Jumal see, kes nende kaudu inimestele andestab ja uue alguse võimaluse kingib. Nii on ka kõigi muude armuvaradega, mida vaimulikud Kiriku ja Jumala nimel inimestele jagavad.

Samal ajal esindavad vaimulikud aga ka inimesi, tervet kogudust, Jumala ees. Võib ka öelda, et Kirik ise esindab kogu inimkonda Jumala ees – nii nagu ta on jumalariigi sillapea siin maailmas, on ta ka inimeste maailma jumalariigiga ühendav sild. See ei tähenda, et kõik, kes on temani jõudnud, automaatselt jumalariiki pääseksid. Silla peale tuleb astuda, seda mööda tuleb käia; tuleb anda ka oma panus selleks, et see sild võiks püsida ning üha uued ja uued inimesed selle leida ning seda mööda Jumala poole liikuda.

Kuigi kõik inimesed ei ole vaimulikud ehk preestrid selle sõna kitsamas mõttes, on nad seda teatud viisil siiski: kõik ristitud inimesed on kutsutud vastavalt oma võimalustele ja vahenditele inimesi Jumala juurde juhtima, nende eest palvetama ning neile Jumala armu vahendama. Kirik on elav organism, iga tema liige on justnagu ehituskivi suures ja pühas Jumala templis – ja selle templi suurus, pühadus ning Jumala tahte vastavus sõltub suurel määral igast üksikust kivist, igast ristitud inimesest, Kiriku liikmest.

Püha Paulus räägib Kirikust kui ihust, mille igal liikmel on oma ülesanne ja vastutus. Kui üks liige kannatab, kannatavad teised koos temaga – mitte ükski liige ei saa aga öelda, et tal pole ülejäänud ihu tarvis, sest end sellest eraldades ta lihtsalt hukkuks. Nii on ka inimeste suhtega Kirikusse: kui näeme seal ka midagi sellist, mis pole õige või meile meelepärast, ei tohi me seda hüljata, vaid peame andma oma panuse, et kõik halb võiks kaduda. Ilma Kirikuta me hukkume, sest – ka see on väga vana ütlemine – kellele Kirik pole emaks, sellele ei ole ka Jumal isaks. Kuidas suhtume aga lapsed, kes oma ema põlgab, ta maha jätab ja endale – lahkusuliste kombel – uue ema otsib või välja mõtleb?

Kirikuajaloos on ka mitmeid musti peatükke (ristisõjad, teisitõtlejate tagakiusamine jne), aga neile mõeldes ei tohi unustada, et nad ei iseloomusta mitte Kiriku jumalikku, vaid inimlikku külge, just seda külge, mille hoidmine, ehitamine ja täiustamine kuulub meie igaühe ülesannete hulka.

Jumal on oma sammu astunud - Ta on saatnud oma Poja ja rajanud inimeste päästmiseks Kiriku. Selle kaudu astub Ta üha uusi samme, et võiksime Tema armust osa saada, Teda tundma õppida ning Tema juures igavese elu leida. Millekski muuks ei olegi Kirikut tarvis - aga seda polegi nii vähe, eks ju?